

Рішення спеціалізованої вченої ради про присудження ступеня доктора філософії

Спеціалізована вчена рада ДФ 70.895.029 Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, м. Хмельницький, прийняла рішення про присудження Погребняк Марії Володимирівні ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право на підставі прилюдного захисту дисертації – «Припинення зобов'язання з договору довічного утримання (догляду)».

«16» лютого 2023 року.

ПОГРЕБНЯК Марія Володимирівна, 1996 року народження, громадянка України. Освіта вища: у 2019 р. закінчила Київський національний університет імені Тараса Шевченка, де здобула ступінь магістра за спеціальністю 081 Право.

З 03.02.2020 року – по теперішній час працює помічницею-консультанткою Народного депутата України С.В. Мандзія.

Аспірантка Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова. Дисертацію виконано у Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова, м. Хмельницький.

Наукова керівниця: **ЧОРНА Жанна Леонтіївна**, кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри цивільного права та процесу Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова.

Здобувачка має 6 наукових публікацій, зокрема: 4 (чотири) наукових статті у журналах і збірниках, що входять до переліку фахових наукових видань України, 2 (два) виступи та доповіді на міжнародних наукових і науково-практичних конференціях:

1. Погребняк М.В. Місце договору довічного утримання (догляду) у зобов'язальному праві. *Наукові записки. Серія : Право.* 2022. № 12. С. 275–280. URL: <https://pravo.cuspu.edu.ua/index.php/pravo/article/view/155> DOI: <https://doi.org/10.36550/2522-9230-2022-12-275-280>

2. Погребняк М.В. Свобода договору довічного утримання (догляду) щодо його розірвання. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство».* 2022. № 4. С. 116–120. URL: <http://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2022/11/23-1.pdf> DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.04.21>

3. Погребняк М.В. Окремі аспекти розірвання договору довічного утримання (догляду) на вимогу відчужувача або третьої особи. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету.* Сер.: Юриспруденція. 2022. № 57. С. 80–84. URL: <http://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc57/17.pdf> DOI <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2022.57.17>

4. Погребняк М.В. Правова природа договору довічного утримання (догляду). *Юридичний науковий електронний журнал.* 2022. № 9. С. 180–183.

5. Погребняк М.В. *Обов'язок набувача щодо забезпечення відчужувача або третьої особи житлом. Актуальні проблеми юридичної науки : збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції «Двадцять перші осінні юридичні читання»* (м. Хмельницький, 6 жовтня 2022 року). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2022. С. 155–157. URL: <https://bit.ly/3PXbF11>

6. Погребняк М. В. До питання про віднесення договору довічного утримання (догляду) до консенсуальних чи реальних договорів у цивільному праві. *Гуманітарний і інноваційний ракурс професійної майстерності: пошуки молодих вчених : матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих учених*, 18 листопада 2022 р., м. Одеса. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2022. С. 90–93. URL: <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/view/162/2118/5048-1>
DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-266-4/23>.

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради:

Рецензентка – докторка юридичних наук, професорка кафедри міжнародного та європейського права Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова **Вікторія Олександрівна КОЖЕВНИКОВА**. Виступ позитивний із зауваженнями:

«1. Дисертантка наводить аргументацію щодо доцільності умови належного виконання набувачем обов'язку про поховання відчужувача. Зроблено висновок про доцільність покласти на нотаріуса обов'язок перевіряти належне виконання обов'язку набувача про поховання відчужувача, а також усіх передбачених договором довічного утримання (догляду) видів ритуальних послуг (сторінка 28 дисертації). Потребує додаткової аргументації, позиція авторки стосовно доцільності покладення саме на нотаріуса обов'язку перевіряти належне виконання зобов'язання набувача про поховання відчужувача, а також усіх передбачених договором довічного утримання (догляду) видів ритуальних послуг.

2. Дискусійною та такою, що потребує уточнення видається позиція авторки в якій запропоновано віднести до видів забезпечення виконання зобов'язання з договору довічного утримання (догляду) страхування ризику невиконання набувачем своїх обов'язків за цим договором, що може передбачатися у договорі довічного утримання (догляду) за згодою сторін (сторінка 26 дисертації). Зазвичай страхування ризиків в доктрині цивільного права відносять до способів розподілу договірних ризиків. Відтак, хотілось би почути додаткові аргументи на користь віднесення страхування ризику невиконання набувачем своїх обов'язків за договором довічного утримання (догляду) до видів забезпечення виконання зобов'язання».

Рецензентка – кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри цивільного права та процесу Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова **Ірина Леонідівна СЕРДЕЧНА**. Виступ позитивний із зауваженнями:

«1. Авторкою зроблено висновок про доцільність запровадження додаткової вимоги для набувача – фінансова платоспроможність у формі фінансової звітності (для юридичної особи) та довідки про доходи (для фізичної особи) (с.с. 68, 200). Потребує додаткового обґрунтування позиція дисертантки, зокрема, чи доречно обмежувати коло потенційних учасників договору?

2. Спірним є покладення обов'язку на нотаріуса щодо перевірки належного виконання обов'язку набувача про поховання відчужувача, а також усіх передбачених договором довічного утримання (догляду) видів ритуальних послуг, оскільки виникає запитання яким чином буде відбуватись виконання цього обов'язку.

3. Дисертантка досліджує та вирішує питання щодо правових наслідків розірвання договору довічного утримання (догляду) у разі визнання фізичної особи-набувача недієздатним та відстоює позицію про неможливість виконання договору (стор.27). Однак провівши аналогію з сімейним законодавством, відповідно до норм якого: «Майновий обов'язок недієздатної особи за її рахунок виконує опікун» (п. 2 ч. 2 ст. 15 СК України), виникає запитання, в контексті дискусії, чи можливе виконання зобов'язань за договором довічного утримання (догляду) опікуном набувача, оскільки відчужувач як правило є особою похилого віку та потребує утримання та догляду?

Офіційна опонентка – докторка юридичних наук, професорка, завідувачка кафедри загальноюридичних дисциплін, цивільного права та правового забезпечення туризму Київського університету туризму, економіки і права **Наталія Володимирівна ФЕДОРЧЕНКО**. Виступ позитивний із зауваженнями:

«1. Авторка зайняла позицію про віднесення договору довічного утримання (догляду) до реальних договорів, оскільки за цим договором відчужувач передає (не зобов'язується передати) майно набувачеві, тому для його укладення обов'язковим є вчинення певної дії та наявність взаємної згоди про це (с. 51 дис.). Більшість науковців наполягають на реальній природі договору довічного утримання (догляду). Натомість, деякі вчені наполягають на його консенсуальності. Професор Р.А. Майданик, дійшов висновку, що рента (в тому числі й довічна) є реальним договором у разі відчуження рухомого майна і консенсуальним – у разі відчуження нерухомого майна. І.О. Дзера звертає увагу, що на практиці виявлення ознак консенсуальності чи реальності договору довічного утримання (догляду) необхідно здійснювати на підставі його конкретного змісту. Тому, вважаю, що така позиція авторки потребує більш посиленого обґрунтування, оскільки договір довічного утримання (догляду) може мати як реальний, так і

консенсуальний характер, залежно від того, яке майно передається під забезпечення платежів, тобто рухоме чи нерухоме.

2. Хотілося б почути відповідь авторки на питання про те, якщо майно було втрачене (знищене) або пошкоджене з вини самого відчужувача, то які правові наслідки така обставина спричинить?

3. У 1954 році видатний український цивіліст професор В.П. Маслов у своїй праці «Договори с условием пожизненного содержания» (Советское государство и право. 1954. №6. С. 113.) висловив позицію, що майно пристарілої особи не повинно переходити у повну власність особи, яка його матеріально забезпечує, а повинно становити спільну власність учасників договору. Хотілося б почути позицію авторки щодо зазначеного міркування вченого.

4. У ч. 2 ст. 755 ЦК України закріплено положення, що договір довічного утримання (догляду) припиняється у зв'язку зі смертю відчужувача. Вважаю за доцільне було б дослідити у роботі питання про можливість залишення чинним цього договору у частині обов'язку із поховання відчужувача або третьої особи, якщо таке зобов'язання передбачено договором, до моменту повного виконання набувачем такого обов'язку».

Офіційна опонентка – кандидатка юридичних наук, доцентка, завідувачка кафедри цивільно-правових дисциплін Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна **Олена Анатоліївна УСТИМЕНКО**. Виступ позитивний із зауваженнями:

«1. При характеристиці методів проведеного нею наукового дослідження авторка вказала, що застосування аксіоматичного методу дозволило проаналізувати судову практику та зробити висновки з основних проблемних питань припинення зобов'язання з договору довічного утримання (догляду) у розділах 2 та 3 роботи (стор. 25). Вбачається, що тезисне акумульоване наведення отриманих висновків буде доречною завершальною «цеглиною» анонсованого способу побудови наукової цивілістичної теорії.

2. Авторкою в анотації дисертації (стор. 3), та, в унісон, у висновках дослідження (стор. 202) справедливо зауважено, що зобов'язання з договору довічного утримання (догляду) можуть припинитися повністю або частково на підставах, передбачених законом або договором. Вказану законодавчу сентенцію деталізовано вказівкою на те, що часткове припинення зобов'язання має місце у разі смерті одного з відчужувачів, згоди сторін зобов'язання про звільнення набувача від обов'язку забезпечення відчужувача житлом або доглядом. У тексті роботи на стор. 101-102; 132 більш розгорнуто розглядається законодавча підстава часткового припинення зобов'язань із договору довічного утримання (догляду), до якої авторка відносить смерть одного з відчужувачів, апелюючи до положень ч. 1 ст. 747 ЦК України. З урахуванням того, що вказана законодавча норма містить вказівку на те, що за настання таких умов «обсяг зобов'язання набувача відповідно зменшується», вбачається доцільним почути аргументацію авторки щодо ототожнення останнього саме з припиненням зобов'язання, а не з, наприклад,

«звуженням» меж його виконання (відповідно до Роз'яснення Міністерства юстиції України (п. 81 у списку використаних джерел) ці правові категорії розмежовуються).

Окрім цього, цікавою є позиція авторки на користь віднесення або до законодавчих, або договірних підстав часткового припинення зобов'язання з договору довічного утримання (догляду) у зв'язку із неможливістю його виконання – внаслідок військової агресії російської федерації проти України – щодо забезпечення відчужувача або третьої особи житлом у будинку (квартирі), який йому переданий за договором довічного утримання (догляду), якщо цей обов'язок був передбачений у договорі (стор. 128-129).

3. При проведенні характеристики та аналізу основних аспектів досліджуваної проблематики авторкою наведено заслуговуючий на увагу умовивід про те, що засобом припинення зобов'язання з договору довічного утримання (догляду) (стор. 6, 204) та самого договору довічного утримання (догляду) (стор. 135) є розірвання договору на вимогу спадкоємців відчужувача. Крім того, в тексті роботи ще раз зустрічається положення щодо засобу припинення зобов'язання з договору довічного утримання (догляду) – авторка зауважує, що звернення до суду з заявою є основним та єдиним засобом припинення зобов'язання на вимогу однієї із сторін за договором довічного утримання (догляду) (стор. 165-166). З урахуванням наведеного, під час публічного захисту логічним буде з боку авторки розтлумачити поняття та сутність наведеної правової конструкції».

Голова ради – докторка юридичних наук, професорка, завідувачка кафедри цивільного права та процесу Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова **Світлана Дмитрівна ГРИНЬКО**. Виступ позитивний без зауважень.

Результати голосування:

«За» **5** членів ради,

«Проти» **НЕМАЄ**.

На підставі результатів відкритого голосування спеціалізована вчена рада присуджує Погребняк Марії Володимирівні ступінь доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право.

Голова спеціалізованої
вченої ради ДФ 70.895.029

Світлана ГРИНЬКО